

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.81

Руслан КУБРАК

кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри правової та спеціальної підготовки, Територіально відокремлене відділення «Кам'янська філія Академії Державної пенітенціарної служби» вул. Колеусівська, 39, м. Кам'янське, Україна, 51900

ORCID: 0000-0002-9912-098X

Микола МАЛИШКО

заступник начальника, Територіально відокремлене відділення «Кам'янська філія Академії Державної пенітенціарної служби», вул. Колеусівська, 39, м. Кам'янське, Україна, 51900

ORCID: 0000-0001-9185-0120

DOI: 10.32782/LST/2023-3-8

Бібліографічний опис статті: Кубрак, Р., Малишко, М. (2023). Наркотичні засоби та психотропні речовини як загроза правопорядку в установах виконання покарань. *Law. State. Technology*, 3, 44–49, doi: 10.32782/LST/2023-3-8

НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ ТА ПСИХОТРОПНІ РЕЧОВИНИ ЯК ЗАГРОЗА ПРАВОПОРЯДКУ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Авторами аргументовано визначено наявність в установах виконання покарань наркотичних засобів та психотропних речовин як детермінанти вчинення засудженими та іншими особами протиправних дій. Автори доходять висновку, що розповсюдження серед засуджених наркотичних засобів та психотропних речовин, а також їх вживання часто є першопричиною вчинення на території установ виконання покарань кримінальних правопорушень, в тому числі і насильницького характеру, порушень встановленого порядку відбування покарання, актів самопошкодження та суїцидів. Грунтуючись на результатах проведеного дослідження визначено, що не дивлячись на заходи ізоляції в установах виконання покарань у цілому існують умови, що сприяють формування серед засуджених попиту на наркотичні засоби. Здебільшого це обумовлено високою концентрацією на окремій локалізованій території засуджених, які мають наркотичну залежність, досвід виготовлення, вживання, розповсюдження наркотиків, а також стійкі кримінальні зв'язки за межами установи з особами та кримінальними угрупованнями, основною діяльністю яких є розповсюдження наркотичних засобів.

Авторами статті звертається увага на той факт, що наявність можливості у засуджених вживати наркотичні засоби чи психотропні речовини під час відбування встановленого судом покарання нівелює заходи персоналу установ виконання покарань, спрямовані на їх ресоціалізацію та інтеграцію в суспільство, створюють умови для залучення кримінально спрямованими особами до вживання та розповсюдження вказаних речовин засудженими, які не мали такого досвіду.

Ключові слова: наркозлочинність, наркотичні засоби, психотропні речовини, наркозлочини, установа виконання покарань, правопорушення, пов'язані з корупцією, суб'єкт кримінального правопорушення.

Ruslan KUBRAK

Candidate of Law, Deputy Head of the Department of Legal and Special Training, Territorially Separated Branch «Kamianske Branch of the Academy of the State Penitentiary Service» Koleusivska str., 39, Kamianske, Ukraine, 51900

ORCID: 0000-0002-9912-098X

Mykola MALYSHKO

Deputy Head, Territorially Separated Department "Kamianske Branch of the Academy of the State Penitentiary Service", Koleusivska str., 39, Kamianske, Ukraine, 51900

ORCID: 0000-0001-9185-0120

DOI: 10.32782/LST/2023-3-8

To cite this article: Kubrak, R., Malysko, M. (2023). Narkotychni zasoby ta psykhotropni rečovyny yak zahroza pravoporiadku v ustanovakh vykonannya pokaran [Narcotic drugs and psychotropic substances as a threat to law and order in penitentiary institutions]. *Law. State. Technology*, 3, 44–49, doi: 10.32782/LST/2023-3-8

NARCOTICS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES AS A THREAT TO LAW AND ORDER IN PENALTIES

The authors provide a reasoned analysis of the presence of narcotic drugs and psychotropic substances in penal institutions as a determinant of the commission of illegal acts by convicts and other persons. The authors come to the conclusion that the distribution of narcotic drugs and psychotropic substances among convicts, as well as their use, is often the root cause of criminal offences, including violent ones, violations of the established procedure for serving sentences, acts of self-harm and suicide in penal institutions. Based on the results of the study, it was determined that despite isolation measures in penitentiary institutions, there are conditions that contribute to the formation of demand for drugs among convicts. This is mainly due to the high concentration of convicts with drug addiction, experience in the manufacture, use and distribution of drugs, as well as stable criminal ties outside the institution with individuals and criminal groups whose main activity is the distribution of drugs.

The authors of the article draw attention to the fact that the possibility for convicts to use narcotic drugs or psychotropic substances while serving a sentence imposed by a court offsets the measures taken by the staff of penitentiary institutions aimed at their re-socialisation and integration into society, and creates conditions for criminal individuals to engage in the use and distribution of these substances by convicts who have not had such experience.

Key words: drug-related crime, narcotic drugs, psychotropic substances, drug-related offences, penitentiary institution, corruption-related offences, criminal offence.

Актуальність проблеми. Останні роки наркотизація населення є складною соціальною проблемою, що має перманентний характер та ознаки динамічного зростання кількості осіб, які вживають наркотичні засоби та психотропні речовини, їх видів, кількісно-вагових характеристик їх виробництва та вилучення, а також географії поширеності. Зазначені тенденції характерні для більшості держав. Не обійшла стороною вказана проблема і Україну.

Останні десятиліття в Україні спостерігається зростання майже в п'ять раз кількості вчинених кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. При цьому за останні п'ять років серед виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, кожна 8 особа вчинила кримінальне правопорушення вказаного виду. Значна частина цих осіб відбувають покарання в установах виконання покарань (далі – УВП).

Останні десять років оптимізовано більше половини УВП, що обумовлено різними факторами і в першу чергу значним скороченням осіб, що відбувають покарання в УВП. Незважаючи на зазначену тенденцію кількість кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин в УВП залишається сталою, щороку реєструється близько 300 таких правопорушень.

Проблема наявності наркотичних засобів та психотропних речовин на території УВП, розпо-

всюдження їх серед засуджених та вживання останніми є актуальною та має перманентний характер. Зокрема на профілактичних обліках в УВП як схильні до вживання і розповсюдження наркотичних речовин у 2014 р. перебувало 2541 засуджена особа (Інформаційний бюлетень про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ у 2013 році (за даними Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань), 2014), в 2016 – 1335, 2019 – 1137, 2020р. – 1176, 2021– 1299, 2022 – 1241 (Огляд основних показників стану режиму, ізоляції та нагляду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах протягом 2019-2022 рр. (за даними Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань), 2022).

Протягом останніх десяти років на обліках в медичних частинах та лікарняних закладах УВП щорічно перебуває понад дві тисячі засуджених, які мають психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання наркотичних засобів та психотропних речовин.

Вищенаведене свідчить про актуальність окреслених вище проблемних питань та потребу в їх подальшому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним питанням боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, запобіганню їх проникненню та контрабанді на територію УВП, у тому числі у контексті суміжних проблем, досліджувалися

багатьма українськими та зарубіжними вченими. Серед них зокрема роботи І.В. Баклана «Кримінологічна характеристика та попередження злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що вчиняються неповнолітніми» (Баклан, 2007), І.В. Боднара «Кримінологічні засади запобігання вчинення злочинів у кримінально-виконавчих установах закритого типу» (Боднар, 2012), В.А. Бублейника «Боротьба з незаконним збутом наркотичних засобів: кримінально-правовий і кримінологічний аспекти» (Бублейник, 2007), Ю.Ю. Варги, А.О. Габіані, Є.Г. Гасанова «Наркозлочинність (кримінологічний аналіз та протидія)» (Варга, Габіані, Гасанов, 2016) Є.О. Гладкової «Кримінологічні засади стратегії й тактики протидії наркозлочинності в Україні» (Гладкова, 2019), Р.М. Кубрака, В.В. Леня «Кримінально-виконавча характеристика засуджених з психічними відхиленнями до позбавлення волі на певний строк» (Кубрак, Леня, 2018), І.І. Митрофанова «Кримінально-правові засади впливу на наркозалежних осіб, які вчинили злочин» (Митрофанов, 2009), А.А. Музики «Незаконний обіг наркотичних засобів в Україні (кримінально-правове та кримінологічне дослідження)» (Музика, 1998), В.В.Шаблистий, Л.Г.Якименко «Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань» (Шаблистий, Якименко, 2017) та інших.

Наукові праці вказаних вчених стали підґрунтям дослідження суспільної небезпеки вживання засудженими наркотичних засобів та психотропних речовин, а також їх розповсюдження в УВП. Однак, на наше переконання, зазначені проблемні питання залишаються мало дослідженими та потребують поглибленого вивчення.

Метою статті є аналіз комплексу небезпек та загроз правопорядку в УВП, що прямо чи опосередковано пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальноновизнаним є факт існування прямих та потенційних загроз суспільству, що несе незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин. Для українського суспільства ця проблема є вкрай актуальною, обумовлена негативними тенденціями, оскільки останні десять років щорічно реєструється близько 30 тис. кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, передбачених статтями 305-320 КК України (далі – наркозлочинів) і правоохоронними органами виявляється у середньому до 15 тис. осіб, які їх вчинили.

Кримінологами неодноразово вказувалось, що вживання наркотичних засобів та психотропних речовин слугувало детермінантою вчинення правопорушень, а вказані речовини зачасти є предметом кримінальних правопорушень. За даними судової статистики протягом 2022 р. за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин засуджено 10733 особи, 2021 р. – 11436, 2020 р. – 10159, 2019 р. – 9633, 2018 р. – 10145, з них до позбавлення волі на певний строк у 2021 р. – 953 особи; 2020 р. – 1154 особи; 2019 р. – 1195 осіб; 2018 р. – 1402 особи (Огляд даних про стан здійснення правосуддя (за даними судової адміністрації), 2022).

Враховуючи зазначені статистичні дані можна зробити проміжні висновки про значну кількісну концентрацію в УВП засуджених, які вчинили кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, а також осіб, що мають наркозалежність і відбувають покарання за вчинення кримінальних правопорушень іншого виду.

Засуджені до позбавлення волі на певний строк тримаються ізольовано від суспільства, в тому числі і з метою недопущення потрапляння до них заборонених предметів та речовин. Різними каналами та способами наркотичні засоби та психотропні речовини правопорушники намагаються передати на територію установ. Персоналом УВП при спробі доставки до УВП вилучено у 2015 р. – 10843,757 г; у 2016 р. – 7874,771 г (Інформаційний бюлетень «Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016р» (за даними Державної кримінально-виконавчої служби України), 2017); в 2019 р. – 1889,52 г; 2020 р. – 12286,08 г; 2021 р. – 7403,9 г; 2022 р. – 2814,976 г. (Огляд основних показників стану режиму, ізоляції та нагляду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах протягом 2019-2022 рр. (за даними Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань), 2022).

Не дивлячись на засоби локалізації засуджених в межах УВП, зазначені речовини потрапляють на їх територію та розповсюджуються серед засуджених і вживаються ними. Безпосередньо в заборонених зонах УВП у 2015 р. виявлено та вилучено 498,375 г наркотичних засобів, у 2016 р. – 184,968 г (Інформаційний бюлетень «Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охо-

рони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016р» (за даними Державної кримінально-виконавчої служби України), 2017); 2020 р. – 2586,261 г.; 2021 р. – 1112,68 г.; 2022 р. – 487,305 г. (Огляд основних показників стану режиму, ізоляції та нагляду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах протягом 2019-2022 рр. (за даними Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань), 2022).

Протизаконна наявність у особи на території УВП наркотичних засобів чи психотропних речовин, а також розповсюдження їх серед засуджених безпосередньо є кримінальним правопорушенням. В свою чергу вчинення вказаного кримінального правопорушення несе ряд потенційних загроз правопорядку в УВП, як то: неадекватна обстановка поведінка та вчинення правопорушень засудженими після вживання наркотичних засобів та психотропних речовин; створення безпідставних конфліктних ситуацій, як із засудженими так і з персоналом УВП; вчинення самопошкоджень та актів суїцидального характеру; вчинення правопорушень, направлених на отримання коштів для придбання наркотичних засобів; породження боргових зобов'язань між засудженими на фоні придбання, переправки до установи, розподілу та вживання наркотиків споживачами; залучення засуджених осіб, які мають наркотичну залежність до вчинення протиправних дій, виготовлення, зберігання чи розповсюдження заборонених предметів; висловлювання погроз та вчинення нападу на персонал УВП.

Основними каналами проникнення наркотичних засобів на територію УВП є: пересилання їх в посылках та передачах від інших осіб, що перебувають поза межами установи; перекид через огорожі УВП; розповсюдження засудженими, які прибувають до установи та потайки від огляду проносять на територію установи; провози через контрольні-пропускні пункти установи на транспортних засобах та проноси персоналом чи іншими особами. Вочевидь, налагодження каналу надходження наркотичних засобів чи коштів для їх придбання потребує залучення до цієї протиправної діяльності інших осіб, яку перебувають поза УВП, в тому числі особи персоналу установи, що в свою чергу породжує корупційні зв'язки і сприяє утворенню стійких злочинних груп для розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин або інгредієнтів для їх виготовлення в умовах установи.

Особливої небезпеки така тенденція набуває якщо врахувати, що в УВП тримається зна-

чна кількість осіб, які вирізняються підвищеною суспільною небезпекою зі стійкими прокримінальними установками. За даними Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань в УВП відбували покарання схильні до втечі у 2022 р. 294 засуджених (у 2021 р. – 327), схильних до нападу та захоплення заручників – 271 (284), схильних до злісної непокори – 549 (584), схильних до самогубства або членушкодження – 1705 (1745), схильних до виготовлення зброї, вибухових пристроїв – 53 (53), схильних до вживання і розповсюдження наркотичних речовин – 1241 (1299), організаторів азартних ігор – 157 (198), злісних порушників встановленого порядку відбування покарання – 2021 (2347) (Огляд основних показників стану режиму, ізоляції та нагляду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах протягом 2019-2022 рр. (за даними Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань), 2022).

До того ж щороку в УВП вилучається значна кількість колючо-ріжучих предметів, які можуть використовуватися для нанесення тілесних ушкоджень засудженим, персоналу установи чи іншим особам, що перебувають на їх території, зокрема у 2022р. персоналом вилучено 2316 одиниць, в 2021 р. – 3195.

Серед засуджених, які вчинили наркозлочини, спостерігається високий рівень вчинення повторних злочинів. Кожна 4-5 особа, яка вчинила кримінальні правопорушення вказаного виду, раніше притягувалась до кримінальної відповідальності (Кубрак, Малишко, 2022: 201). Наявність у засуджених можливості вживати наркотичні засоби нівелює заходи спрямовані на їх ресоціалізацію, медичного, психіатричного та психологічного впливу на тих з них, які мають наркозалежність. До того ж слід відмітити, що вживання ін'єкційних наркотиків в умовах УВП, де відсутні індивідуальні шприци у споживачів, підвищує ризик поширення серед них небезпечних захворювань.

Існування каналів надходження наркотичних засобів до УВП несе ризики утворення або зміцнення існуючих зв'язків засуджених в УВП з кримінальними угрупованнями, що займаються виготовленням та розповсюдженням наркотичних засобів та психотропних речовин. Стійкі та тривалі зазначені кримінальні зв'язки масштабують суспільну небезпеку такої протиправної діяльності. А наркозлочинність в УВП стає вагомим структурним елементом наркозлочинності у загальнодержавному розумінні, професіоналізуючи її та поповнюючи новими членами злочинних угруповань, в тому числі і з числа персоналу УВП.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, враховуючи вищенаведене, констатуємо, що наявність на територіях УВП наркотичних засобів та психотропних речовин є комплексною проблемою та має тривалий характер.

Заходи з ізоляції засуджених та недопущення потрапляння до УВП заборонених предметів не забезпечують в повній мірі перекриття каналів надходження наркотичних засобів до УВП.

Незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин на території УВП є суспільно небезпечним явищем, що несе ризики для правопорядку не тільки в установі а й за її межами. Наркозлочинність в УВП поступово інтегрується в наркозлочинність у загальнодержавному розумінні.

Протидія пенітенціарній наркозлочинності та пов'язаним з нею криміногенним явищам не тільки сприятиме ресоціалізації

значної кількості засуджених, їх інтеграції в суспільство після звільнення як повноцінного його члена, а й надасть можливість створення безпекових соціальних просторів в УВП як для персоналу так і для засуджених та інших осіб, які перебувають на території установ.

Протидія наркозлочинності в УВП вочевидь потребує комплексного підходу в застосуванні заходів примусу, режимних вимог і ґрунтуватися на запобіжних та медико-реабілітаційних заходах, спрямованих на недопущення потрапляння наркотичних засобів в УВП, подолання у частини засуджених залежності від впливу психоактивних речовин, усунення умов існування попиту на наркотичні засоби і психотропні речовини, розповсюдження наркотиків на території УВП, виключення чи мінімізація впливу на загальну масу засуджених осіб, які вчиняють наркозлочини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інформаційний бюлетень про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ у 2013 році. Київ, 2014. 34 с.
2. Огляд основних показників стану режиму, ізоляції та нагляду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах протягом 2019-2022рр. Київ, 2022. 32 с.
3. Баклан І.В. Кримінологічна характеристика та попередження злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що вчинюються неповнолітніми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 20 с.
4. Боднар І.В. Кримінологічні засади запобігання вчинення злочинів у кримінально-виконавчих установах закритого типу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 19 с.
5. Бублейник В.А. Боротьба з незаконним збутом наркотичних засобів: кримінально-правовий і кримінологічний аспекти: автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 20 с.
6. Наркозлочинність (кримінологічний аналіз та протидія): навч. посібник / Я.В. Ступник, О.В. Білаш, Ю.Ю. Варга та ін. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 308 с.
7. Гладкова, Є. О. Кримінологічні засади стратегії й тактики протидії наркозлочинності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2019. 462 с.
8. Кубрак Р.М., Лень В.В. Кримінально-виконавча характеристика засуджених з психічними відхиленнями до позбавлення волі на певний строк: монографія. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. 272 с.
9. Митрофанов І.І. Кримінально-правові засоби впливу на наркозалежних осіб, які вчинили злочин: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2009. 20 с.
10. Музика А.А. Незаконний обіг наркотичних засобів в Україні (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): автореф. дис... д-ра юрид. наук. Київ, 1998. 44 с.
11. Шаблистий В.В., Якименко Л.Г. Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Ліра ЛТД, 2017. 168 с.
12. Огляд даних про стан здійснення правосуддя. Судова статистика URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ogl_2023 (дата звернення 10.09.2023).
13. Інформаційний бюлетень «Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016р», Київ: Державна кримінально-виконавча служба України, 2017. 34 с.
14. Кубрак Р.М., Малишко М.Г. Аналіз окремих складових характеристики наркозлочинності в Україні. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2022. № 3. С. 199–203.

REFERENCES:

1. Informatsiinyi biuleten pro diialnist pidrozdiliv okhorony, nahliadu i bezpeky kryminalno-vykonavchykh ustanov u 2013 rotsi. [Information bulletin on the activities of security, supervision and safety units of penal institutions in 2013]. (2014) Kyiv [in Ukrainian].
2. Ohliad osnovnykh pokaznykiv stanu rezhymu, izoliatsii ta nahliadu v ustanovakh vykonannia pokaran ta slidchykh izoliatorakh protiahom 2019-2022rr. [An overview of the main indicators of the state of regime, isolation and supervision in penitentiary institutions and pre-trial detention centres in 2019-2022]. (2022) Kyiv [in Ukrainian].
3. Baklan, I.V. (2007) Kryminolohichna kharakterystyka ta poperedzhennia zlochyniv u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn, yikh analohiv abo prekursoriv, shcho vchyniuiutsia nepovnolitnimy [Criminological characteristics and prevention of crimes in the sphere of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors committed by minors]: *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Bodnar, I.V. (2012) Kryminolohichni zasady zapobihannia vchynennia zlochyniv u kryminalno-vykonavchykh ustanovakh zakrytoho typu [Criminological Principles of Prevention of Crimes in Closed Penitentiary Institutions] *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
5. Bubleinyk, V.A. (2007) Borotba z nezakonnym zbutom narkotychnykh zasobiv: kryminalno-pravovyi i kryminolohichni aspekty [The fight against the illegal sale of narcotic drugs: criminal law and criminological aspects]: *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Stupnyk, Ya.V., Bilash, O.V., & Varha, Yu.Iu. (2016) *Narkozlochynnist (kryminolohichniy analiz ta protydiia) [Drug crime (criminological analysis and countermeasures)]*. Uzhhorod: Vydavnychiy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
7. Hladkova, Ye. O. (2019) Kryminolohichni zasady strategii y taktiky protydii narkozlochynnosti v Ukraini [Criminological principles of the strategy and tactics of combating drug crime in Ukraine]. *Extended abstract of Doctor`s thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Kubrak, R.M., & Len, V.V. (2018) *Kryminalno-vykonavcha kharakterystyka zasudzhenykh z psyhichnymy vidkhyleniamy do pozbavlennia voli na pevnii strok [Criminal-executive characteristics of convicts with mental disorders to imprisonment for a certain period]*. Dnipro: Vydavets Bila K.O. [in Ukrainian].
9. Mytrofanov, I.I. (2009) Kryminalno-pravovi facilies of influence are on narcodependent persons that committed crime [Criminal legal means of influencing drug addicts who have committed a crime]. *Extended abstract of candidate`s thesis. Extended abstract of candidate`s thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
10. Muzyka, A.A. (1998) Nezakonnyi obih narkotychnykh zasobiv v Ukraini (kryminalno-pravove ta kryminolohichne doslidzhennia) [Illegal drug trafficking in Ukraine (criminal legal and criminological research)]. *Extended abstract of Doctor`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
11. Shablysty, V.V., & Yakymenko, L.H. (2017) *Zapobihannia pronyknenniu zaboronenykh predmetiv do ustanov vykonannia pokaran [Preventing the penetration of prohibited items into penal institutions]* Dnipro: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav; Lira LTD [in Ukrainian].
12. Ohliad danykh pro stan zdiisnennia pravosudivstva. Sudova statystyka [Overview of data on the state of administration of justice. Judicial statistics]. *court.gov.ua/insh/sudova_statystyka/ogl_2023*. Retrieved from https://court.gov.ua/insh/sudova_statystyka/ogl_2023 [in Ukrainian].
13. Informatsiinyi biuleten «Pro stan pravoporiadku, izoliatsii ta nahliadu, diialnist pidrozdiliv okhorony, pozhezhnoi bezpeky ta voienizovanykh formuvan Derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy u 2016r» [Newsletter «About the state of law and order, isolation and supervision, activity of subdivisions of guard, fire safety and militarized forming of Government criminally-executive service of Ukraine in 2016p»] (2017) Kyiv: Derzhavna kryminalno-vykonavcha sluzhba Ukrainy [in Ukrainian].
14. Kubrak, R.M., & Malysko, M.G. (2022) Analiz okremykh skladovykh kharakterystiky narkozlochynnosti v Ukraini [Analysis of certain component characteristics of drug crime in Ukraine] *Elektronne naukove vydannia «Porivnialno-analitychne pravo»*, 3, 199 – 203 [in Ukrainian].